

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัย การเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการคัดแยกขยะในชุมชนเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์สำหรับประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือนของชุมชนตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ทีมวิจัยได้จัดกิจกรรมได้ผลการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. สรุปผล และผลที่ได้รับ
2. เป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมาย
3. วิธีการวัดผล ประเมินผล
4. ข้อเสนอแนะอื่น

สรุปผล และผลที่ได้รับ

ในการเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการคัดแยกขยะในชุมชนเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์สำหรับประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือนของชุมชนตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ หลังจากลงพื้นที่เป้าหมาย ร่วมกับผู้นำชุมชน คือ นายทองมาก อาจสังข์ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 14 บ้านเมืองแกใต้ และ นายณัฐวัฒน์ วิสายอน ตำแหน่ง นักพัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่ อบต.เมืองแก เป็นผู้นำในการขับเคลื่อน และประสานงานกับสมาชิกชุมชนบ้านเมืองแกใต้ หมู่ 14 ตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นกลุ่มที่ยังไม่มีรูปแบบการดำเนินการเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการคัดแยกขยะในชุมชนเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์สำหรับประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือนที่ชัดเจน คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและทำการสังเคราะห์บริบทพื้นที่พบว่า จุดเด่นในแต่ละพื้นที่ในภาพรวม มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีจิตอาสาในการจัดการขยะในครัวเรือน, ชุมชนมีการประชาคม ตั้งทีมคณะทำงานกฎกติกา ระเบียบร่วมกัน, อยากให้มีการใช้ประโยชน์จากขยะและเศษวัสดุเหลือใช้จากชุมชนให้คุ้มค่า เช่น การแปรรูป การทำปุ๋ยอัดเม็ด, มีการรวบรวมขยะอันตรายแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้ อบต. นำไปทิ้งให้ถูกสุขลักษณะ, มีการบริหารจัดการขยะต้นทางในชุมชนด้วยหลัก 3R + ประชาธิปไตย เริ่มตั้งแต่กระบวนการดำเนินงาน มีการติดตามและประเมินผล, มีการสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียน/ รพ.สต. / อบต. / หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ฯลฯ ซึ่งปัจจัยที่ผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ 1) มีการหนุนเสริมระดับนโยบายของตำบลจาก อบต. มีแผนและนโยบายที่ชัดเจน 2) มีกฎกติกา ระเบียบแนวปฏิบัติของคนในชุมชนเอง ได้แก่ มีการนำขยะมาประดิษฐ์เพื่อเพิ่มมูลค่า มีการจัดตั้งธนาคารขยะ มีการทำถังขยะใช้เองในครัวเรือนโดยใช้โครงจากไม้ไผ่ เป็นต้น 3) มีการผลักดันให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในโรงเรียน 4) ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความคิดสร้างสรรค์และความกระตือรือร้น มีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกบ้าน 5) มีภาคีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการขยะเพื่อเพิ่มมูลค่าใน

ครัวเรือน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย ศิริมาตร (2548) ดำเนินการขับเคลื่อนโดย การกระตุ้นชุมชนได้เห็นคุณค่าของขยะด้วยการร่วมกันประยุกต์ใช้ประโยชน์จากขยะด้วยการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุหรือเศษขยะในกลุ่มเยาวชนและกลุ่มแม่บ้าน และ อบต.เป็นองค์กรที่มีหน้าที่กระตุ้นและสนับสนุนครัวเรือนและกลุ่มต่างๆในระดับหมู่บ้านและตำบลให้ร่วมกันดำเนินการจัดทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องให้ลดปริมาณขยะลง การกำจัดขยะโดยใช้วิถีชีวิตของชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน อบต.เมืองแก มีการขับเคลื่อนโดยการให้ความรู้และการรณรงค์ในเรื่องเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการคัดแยกขยะในชุมชนเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์สำหรับประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือนของชุมชน ให้มีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางโดยแยกขยะขายได้ การเผาทำลายขยะที่ย่อยสลายยาก ด้านทัศนคติและพฤติกรรมมีส่วนร่วมของชุมชน มีขวัญ กำลังใจ มีกติกา ข้อตกลง กฎระเบียบการจัดการขยะในชุมชน นอกจากนี้ชุมชนเน้นการจัดตั้งกลุ่ม การสื่อสารและการถ่ายทอดให้เกิดการขับเคลื่อน ทำให้คนในชุมชนตระหนัก การมีจิตสำนึกในเรื่องการจัดการขยะ มีความภาคภูมิใจในชุมชนตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และนันทพล กาญจนวัฒน์ (2543) ได้ศึกษาการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยรูปแบบการจัดการขยะ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการคัดแยกขยะ และรูปแบบการเก็บขนขยะ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ 1) ความสามารถในการคัดแยกขยะ ประเภทขยะอินทรีย์และขยะมีมูลค่าสูงขึ้น 2) รูปแบบการเก็บขนขยะสามารถจะพิสูจน์ได้ว่า ลดเวลาการเก็บขน ลดระยะทาง และ จำนวนครั้งในการเก็บขนลดลงจะต้องมีปัจจัยส่งเสริมและสนับสนุน คือ การให้เผยแพร่ความรู้ การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมให้มีจิตสำนึก การสร้างความมั่นใจในระบบ การส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะ การให้รางวัลทางสังคม ประโยชน์จากการคัดแยกขยะ ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม และมูลค่าเพิ่มของขยะ เน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงและมีพลังขับเคลื่อน ตามลักษณะของผลที่เกิดกับชุมชนได้ ดังนี้ 1) มีการหนุนเสริมนโยบาย โครงการและกิจกรรมจาก อบต. 2) เกิดแรงผลักดัน ทุกกิจกรรมมีส่วนผลักดันให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว มีพลังมีแนวร่วมเกิดความร่วมมือของคนในชุมชนลุกขึ้นมาผลักดันโครงการ กิจกรรม ขับเคลื่อนรณรงค์ไปได้ 3) เกิดวิทยากรชุมชนในเรื่องขยะ มีการแลกเปลี่ยนความคิด เช่น ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 14, สมาชิกกลุ่มขับเคลื่อนเรื่องขยะ, เจ้าหน้าที่ อบต., เจ้าหน้าที่ รพ.สต. ที่เข้าร่วมดำเนินงาน อย่างน้อย 5 คน ในส่วนบริบทด้านสภาพปัญหาการจัดการขยะและมูลค่าเพิ่มของขยะ ในภาพรวมพบว่า ส่วนปัจจัย/เงื่อนไขที่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ได้แก่ 1) ปัญหาของขยะสะสมที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข 2) ยังไม่สามารถสร้างกลุ่มจิตอาสาช่วยในการขับเคลื่อนในชุมชนได้ 3) ขาดผู้นำที่เข้มแข็งเพื่อการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน 5) การส่งเสริมด้านความรู้ในการจัดการขยะอย่างถูกวิธียังทำได้ไม่ทั่วถึง 6) ขาดงบประมาณในด้านการบริหารจัดการและกำจัดขยะ 7) ผู้นำชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญ ขาดความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 8. ด้วยเวลาจำกัดจึงไม่สามารถ

ดำเนินการให้เกิดเป็นรูปธรรมได้อย่างทั่วถึงเพราะขยะและพฤติกรรมทิ้งขยะมานาน สมาชิกในชุมชนบางส่วนยังไม่มีความรู้ในการคัดแยกขยะ ขาดความรู้วิธีการคัดแยกขยะแต่ละประเภทต่าง ๆ และวิธีกำจัดขยะที่ถูกต้อง การดำเนินงานการขับเคลื่อนความต่อเนื่อง พอสรุปภาพรวมได้ดังนี้ 1) ชุมชนบางส่วนมีการคัดแยกขยะด้วยตนเองในระดับครัวเรือน เช่น มีการคัดแยกขยะขาย การแยกขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ย และการเผาการฝังกลบขยะในพื้นที่ส่วนตัว แต่บางครัวเรือนยังไม่มีมีการคัดแยกขยะ ทั้งขยะทุกประเภทรวมกันในถังขยะ เกิดขยะล้นถัง และพฤติกรรมขาดจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมชุมชน

เป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยเรื่อง การเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการคัดแยกขยะในชุมชนเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์สำหรับประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือนของชุมชนตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มีเป้าหมายดังนี้

1. เป้าหมาย

1.1 เพื่อเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการขยะในชุมชนโดยแปรรูปผลิตภัณฑ์สำหรับใช้สอยในครัวเรือนของชุมชนตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

1.2 เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้แนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการจัดการขยะในครัวเรือนของชุมชนตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนบ้านเมืองแกใต้ หมู่ 14 ตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นครัวเรือนอาสาสมัครในชุมชนที่ดำเนินการเรื่องเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการขยะในชุมชนโดยแปรรูปผลิตภัณฑ์สำหรับใช้สอยในครัวเรือนของชุมชน

วิธีการวัดผล ประเมินผล

การวิจัยเรื่อง การเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการคัดแยกขยะในชุมชนเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์สำหรับประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือนของชุมชนตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยมีวิธีการวัดผล ประเมินผล ดังนี้

1. การศึกษาบริบทของการเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการคัดแยกขยะในชุมชนเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์สำหรับประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือนของชุมชนตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากโปรแกรมการพัฒนาระบบข้อมูลตำบล (TCNAP) คู่มือการพัฒนาทักษะการวิจัยชุมชนด้วยการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาแบบเร่งด่วน (RECAP) ตำบลเมืองแก

อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ และจากการลงพื้นที่สำรวจ การสอบถาม การสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มเยาวชน และผู้นำชุมชน ทำให้ทราบบริบทพื้นที่และแนวทางการขับเคลื่อนของชุมชน พบว่าบริบทของชุมชนในการเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการคัดแยกขยะในชุมชนเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์สำหรับประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือนของชุมชนยังมีน้อย เนื่องจากสมาชิกชุมชนคิดว่าการเพิ่มมูลค่าจากขยะในครัวเรือนมีมูลค่าหรือสิ่งดึงดูดความสนใจน้อย และปริมาณขยะที่จะนำมาทำต้องได้จากการสะสม เช่น ซองกาแฟ กระจก ขวดพลาสติก ซึ่งต้องระยะเวลาในการสะสมเป็นช่วง ทำให้การแปรรูปขยะเกิดความไม่ต่อเนื่อง และขาดแรงจูงใจในการดำเนินการด้วย

2. การเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการคัดแยกขยะในชุมชนเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์สำหรับประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือนของชุมชนตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ วัดผลโดยใช้การประเมินผลจากชิ้นงานหรือสิ่งประดิษฐ์ที่ได้จากการนำขยะมาเพิ่มมูลค่าหรือใช้ประโยชน์ในแต่ละครัวเรือน ใช้วิธีการสำรวจ การสังเกตโดยใช้ภาพถ่าย ซึ่งผลการดำเนินงานของครัวเรือนในชุมชนหมู่พบว่า ร้อยละ 50 (จำนวน 15 จาก 30 ครัวเรือน) มีการคัดแยกขยะแต่ละประเภทในบ้านตนเองกำจัดขยะเองในครัวเรือนใช้วิธีการเผาทำลาย แต่การเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการคัดแยกขยะในชุมชนเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์สำหรับประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือนของชุมชนยังมีน้อย มีเพียงบางครัวเรือนที่ทำประจำ

ข้อเสนอแนะ

ชุมชน

1. ด้านแนวปฏิบัติที่ดี ตัวแทนชุมชนได้สะท้อนผลว่าชุมชนควรมีครัวเรือนต้นแบบในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการขยะ เช่น มีเพิ่มมูลค่าจากขยะ มีการทำธนาคารขยะ และมีรูปแบบการบริหารจัดการรายได้จากธนาคารขยะอย่างเป็นรูปธรรม มีคณะกรรมการดูแลอย่างเป็นระบบ
2. ด้านรูปแบบการเพิ่มมูลค่าจากขยะที่เหมาะสม ตัวแทนชุมชนมีแนวคิดด้านรูปแบบการเพิ่มมูลค่าจากขยะที่เหมาะสมว่าควรจะเป็นการให้ความสำคัญกับการคัดแยกขยะเพื่อลดปริมาณขยะและการนำขยะไปใช้ประโยชน์สามารถก่อให้เกิดรายได้ต่อครัวเรือนได้
3. ด้านการใช้ประโยชน์จากขยะครัวเรือน ตัวแทนชุมชนได้สะท้อนผลจากการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการขยะว่า สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดเพื่อจัดการด้านการเลี้ยงไส้เดือนจากขยะเปียก เศษอาหารต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือนตนเอง

4. ด้านความต้องการพัฒนาในพื้นที่ ตัวแทนชุมชนได้แนวคิดในการนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการอบรมครั้งนี้และจากการศึกษาดูงานในพื้นที่อื่น ๆ มาส่งเสริมให้เกิดชุมชนต้นแบบที่สามารถจัดการตนเองด้านการจัดการขยะเพื่อขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

นักวิจัย

1. นักวิจัยควรมีองค์ความรู้พื้นฐานเพื่อนำไปถ่ายทอดขยายผลในพื้นที่ เช่น การนำขยะมาประดิษฐ์หรือसानเพื่อเพิ่มมูลค่า กระบวนการสร้างกฎกติกาชุมชน การทำและบริหารจัดการธนาคารขยะ เป็นต้น

2. ส่งเสริมและกระตุ้นให้นักวิจัยของมหาวิทยาลัย ทำงานเพื่อชุมชน เกิดทีมวิจัยที่มีองค์ความรู้หลาย ๆ สาขา ดำเนินการร่วมกัน

2. เป็นการสร้างและค้นหาองค์ความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ในประเด็นที่คล้ายคลึงกันได้

3. เป็นการส่งเสริมนักวิจัยให้เกิดเครือข่าย ความสัมพันธ์กับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

นโยบาย

1. อบต. ได้แนวทางการเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการขยะในชุมชนโดยแปรรูปผลิตภัณฑ์สำหรับใช้สอยในครัวเรือนของชุมชนเพื่อนำไปเป็นแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่อื่นในตำบล